

Finskan i Sverige: Ei saa peittää – en diagnos av nuläget och en prognos om framtiden

Finska är ett av Sveriges fem minoritetsspråk. Till skillnad från några av de andra språken finns det inte mycket som talar för att finskan skulle utarmas i Sverige. Den här artikeln berättar varför. Här ska vi redogöra för sverigefinskans ställning idag och ge en prognos för dess framtid. Den ser ljus ut, mycket på grund av de starka band som finns mellan Sverige och Finland.

I nuläget finns finskan främst i Finland och i Sverige

I runda slängar talar 5 miljoner människor finska runt om i världen. De allra flesta finsktalande finns såklart i Finland, men språket används även av finskättlingar i Nordamerika, Estland och Australien. Dessutom talas det även finska i västra Ryssland och – i Sverige. Antalet finskspråkiga i Sverige idag är runt 300 000 (1), vilket gör finskan till det största bland Sveriges officiella minoritetsspråk. De övriga minoritetsspråken är samiska, meänkieli, romani chib och jiddisch.

De som talar sverigefinska (2) idag tillhör framför allt första eller andra generationens inflyttare (3), men finsktalande befolkningsgrupper har funnits i Sverige under en lång tid. Dagens situation för sverigefinnarna påverkas i hög grad av historien – på gott och på ont. I det som följer förklarar vi hur.

Finländare har kommit till Sverige i olika tider och av olika anledningar

Det har talats finska i Sverige under minst 800 år. Förutom de finsktalande som bosatte sig i Sverige under tiden då Finland och Sverige tillhörde samma rike, har finska befolkningsgrupper kommit till Sverige av andra anledningar. I det stora hela, och med risk att låta högfärdig, skulle man kunna säga att Sverige alltid har varit Finlands storebror i den nordiska familjen, mycket på grund av Sveriges forna stormaktspolitik och den starka ekonomi som följde med den.

Efter andra världskriget kom många finländare till Sverige, eftersom Sverige var ett av få länder i Europa som inte hade sargats av kriget. Det stora flertalet flyttade till industriorter i södra och mellersta Sverige för att ta okvalificerade fabriksjobb. Än idag återfinns många finska inflyttare på lågavlönande arbetsplatser längs östkustens bruksorder, i Norrbotten och i Stockholm. Gissningsvis påverkar detta finnars – och därmed finskans – status i Sverige.

Det har inte alltid varit lätt att vara finne i Sverige

Sveriges finsktalande befolkning har inte alltid haft det lätt. Under senare delen av 1800-talet skapade den nationalromantiska ideologin en enhetlighetssträvan i Sverige, där man såg på utomsvenska språk med viss misstänksamhet. "Ett folk – en nation – ett språk", löd parollen. Finska, som tillhör den finsk-ugriska språkfamiljen, var lätt att misstänkliggöra, eftersom den skiljde (och skiljer) sig så markant från indoeuropeiska språk som svenska. Detta ledde till diskriminering av finsktalande och förbud mot bruk av finska i olika sammanhang, till exempel i skolan. Det splittrade Sverige och gjorde att finnarna levde geografiskt, socialt och kulturellt åtskilda från svenskarna. Som en följd av

---

¹ Siffran är omdiskuterad, eftersom Sverige inte för någon officiell statistik på befolkningens förstaspråk. Vår data är Svenska språknämndens uppskattning från 2003.

² Genomgående i artikeln har vi valt att använda termen *sverigefinska* synonymt med *finska i Sverige*.

³ Termen indikerar, till skillnad från *invandrare* eller *immigrant*, att sverigefinnar inte alltid har överskridit en nationsgräns. Som framgår senare i artikeln tillhörde Sverige och Finland en gång samma rike.

det valde många finnar att tona ner sin etnicitet för att på så sätt sammanblanda sina barn med de svensktalande, ofta genom att placera dem i svenska skolor. Men under de senaste årtiondena har det finska språket genomgått en statusresa, som i någon mån kröntes när det år 2000 blev ett av Sveriges officiella minoritetsspråk. Detta har inneburit en rad fördelar för Sveriges finstalande, och på något sätt bidragit till kontentan av vår prognos: sverigefinskan kommer nog att överleva, men inte av sig självt.

Sverigefinskan kommer nog att överleva, men inte av sig självt

Man skulle kunna dela upp prognosen för sverigefinskans framtid i två delar: det som talar för, och det som talar mot dess överlevnad.

Något som uppenbart talar för finskan i Sverige är förstas att det är ett nationalspråk i Finland. På det sättet tryggas språkets ställning, utveckling och därmed överlevnad. Inget annat svenskt minoritetsspråk har något nationellt hemvist. Finskan i Finland är väldokumenterad och står sig stark, precis som svenskan gör i Sverige. Inom språkforskning ligger Finland i framkant med sina världsledande studier om språkbud och terminologi. Också inom skönlitteratur är finskan framstående, med moderna författare som Arto Paasilinna och litterära tungviktare som Väinö Linna. Sammantaget gör detta att även den finska som finns i Sverige kan luta sig mot språkets starka ställning i Finland.

Ett argument som skulle kunna tala både för språkets överlevnad och för dess död är att sverigefinskan talas av flera generationer inflyttare. Å ena sidan stärker det banden då språket går i arv mellan dess talare, medan det å andra sidan gör att språkkunskaperna hos finskättlingarna förbleknar med tiden.

En helt avgörande förutsättning för att finskan ska kunna överleva i Sverige är att det finns krafter som arbetar för det. Och det gör det.

Finskan i Sverige har många riddare i vitt

Finskan är ett levande språk också i Sverige. Det är Språkrådet som ansvarar för arbetet med minoritetsspråken. (4) Dessutom finns det en rad andra grupper och föreningar som bidrar till att finskan i Sverige inte faller i träda. Sverigefinska riksförbundet och Kulturfonden för Sverige och Finland är exempel på sådana. Detta, i sin tur, gör att det också finns rikligt med kompetens om det finska språket i Sverige. Språkrådet har anställda språkvårdare i finska och det finns en handfull universitet som bedriver forskning och undervisning i och på språket.

Sverigefinskan är i stort samma finska som den som talas i Finland, med undantag för ord och företeelser som bara finns i Sverige och därför fått nya termer. Den försvenskningen av språket kan inte sägas utgöra något hot mot den finska som talas i Sverige, utan är snarare ett naturligt led i språkutvecklingen.

Hotet mot sverigefinskan är klassisk språklig darwinism

Vad som däremot skulle kunna ses som en oroshärd för sverigefinskans överlevnad är det som drabbar de flesta språk i minoritetsställning: att de yngre generationerna inte bryr sig om att lära sig dem. På så sätt slås det mindre språket ut – till förmån för det starkare språkets överlevnad. I likhet med annan modersmålsundervisning krävs det ofta ett visst tryck från föräldrarna för att barnen ska utnyttja sina rättigheter att studera sina

---

⁴ Med undantag för samiskan, som Sametinget har det huvudsakliga ansvaret för.

förstaspråk (5). Och vilken elvaåring väljer att spendera fredagseftermiddagarna på skolan, när de andra har gått hem?

Dessutom skulle det gå att hävda att den avtagande inflyttningen av finländare till Sverige kan komma att påverka den sverigefinska språksituationen. Eftersom Finlands ekonomi inte längre står i skuggan av Sveriges, finns det anledning att tro att den traditionella inflyttningen av billig finsk arbetskraft kommer att avta. Istället är det snarare högutbildat folk som lämnar Finland för Sverige – och vice versa. Man kan fråga sig vad det gör för finskans status i Sverige. Vi vågar påstå att den stärks.

Kopplingen mellan ett folks status och deras språks ska inte underskattas

Men samtidigt: finnar är ju alkoholiserade, blekfeta och manodepressiva. Sådana fördomar om ett folk kan aldrig vara gynnsamma för deras språks överlevnad. För det är sant: det är mindre tabubelagt att vräka ur sig fördomar om finnar än om till exempel irakier. Det är svårt att svara på varför just denna nidsbild verkar vara så svår att ta död på, men det som påverkar finnars status påverkar finskans status, och i längden därmed språkets överlevnad.

Det ser trots allt ljus ut för finskan i Sverige

Trots en del farhågor är vår bedömning att finskan i Sverige står sig stark och att väldigt lite talar för att dess ställning kommer försvagas i framtiden. Svenskan i Finland, som har ungefär lika många talare som finskan i Sverige, har en dominerande position. Det bör kunna sporra finnarna i Sverige att eftersträva en liknande situation här. Den språkliga medvetenhet som finns i den svenska minoritetsspråksdebatten talar slutligen för att det finska språkets ställning i allt större utsträckning kommer att bevakas och bejakas i Sverige. Gruppen är för stor för att kväsa och har för djupa historiska rötter i den svenska kulturen. Därför överlever sverigefinskan.

Paljon lunta mutta ei taskulamppua, den tolfte mars tjugohundraåtta

Linnea Hanell och Linus Salö, språkvårdare

Litteraturlista:

Mål i mun

Olle Josephson – "Ju"

Kenneth Hyltenstam – Svenskan i minoritetsspråksperspektiv

Kenneth Hyltenstam – Sveriges sju inhemska språk

Sveriges officiella minoritetsspråk

Sally Boyd – Språken i Sverige

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Finska>

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Sverigefinska>

<http://www.rskl.se/>

<http://www.sprakradet.se/finska>

---

⁵ Efter noggrann övervägning har vi valt termen *förstaspråk*, främst eftersom alternativen *hemspråk* och *modersmål* i sammanhanget är något missriktad respektive förlegad.